

PAUL CLAUDEL :

HÁT TE KINEK MONDASZ ENGEM?

Midőn pedig Jézus Pülöp Cezareájának környékére ment, kérdezé tanítványait, mondván: Kinek tartják az emberek az Emberfiát? Ők pedig mondták: Némelyek Keresztelő Jánosnak, mások Illésnek, mások pedig Jeremiásnak, vagy egynek a próféták közül. Mondá nekik Jézus: Hát ti kinek mondotok engem?

Máté, 16, 13—15.

Ez az a kérdés, amelyre minden tanult embernek felelnie kell a földkerekség minden országában, a számára kimért út valamelyik állomásán, különösképpen pedig akkor, mikor felelőssége tudatában teszi azon első lépéseit. Jézus Krisztus egyszerre csak elállja az utat, és még azokban is, akik tudatlan, elbátortalanodott, türelmetlen, káromló vagy visszautasító kézmozdulattal haladnak tovább — és ezek vannak nagyobb számban — homályos borzongás közepette felvetődik néha a kétség: vajjon a nekik személyszerint feltett alapvető kérdésre kélezgyintés helyett nem adhattak volna más feleletet is, nevezetesen azt, amelyet a Szentlélek adott Simon Péter ajkára a filippi-cezareai úton, mikor az apostol elhatározta, hogy örökre Azzal marad, aki el nem múlik soha! „Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia!” ...

... Én is csak tanuságot tehetek: már nem a fiatal-ságnak boldog örömrivalgásai, hanem egy őszbecsavarodó és az örök bizonyoságon elpihenő főnek gondolatai ezek. Igyekeztem, hogy kívülről lássam Krisztust, a lehető legracionálisabban és legtárgyilagosabban, kevesebbet törődve az írásos bizonyítékokkal, mint a logikával és — ha szabad így mondanom — azokkal a monumentális tényekkel, amelyeket a történelem a geológuséhoz hasonló munkával hozott felszínre és állandó jelentőségüekké, ép oly kétségbevonhatatlanokká tett, mint az emlékkövek bizonyosságait.

Ha az evangéliumok által nyújtott képek legegyszerűbbjét nézzük, azt, amelyet senki sem von kétségbe: kicsoda Krisztus? Egy megszállott zsidó, akitől reánk nem maradt semmi írás, aki pár évig prédikált és végül a rómaiak megfeszítették a zsidók kezdeményezésére és a

zsidó egyházi hatalmak ítélete után. Ehhez a homályba vesző személyiséghez fűződik a legnagyobb vallási mozgalom, amely valaha is munkálta az emberiséget.

Induljunk el pusztán ezekből a tényekből.

Az első figyelemreméltó dolog, hogy az a szellemi és erkölcsi áramlat, melynek Jézus volt a kútfeje, míg Ő élt, nem váltódott át anyagi és politikai mozgalommá. Semmi nyoma olyan zendülésnek vagy lázadásnak, mint aminő később gaulonita Judásé vagy Barkocebáé volt. Az tehát, ami indokolta Jézus elítéltetését tisztán a Tanokat érintő ok volt és ez az ok rendkívül súlyos kellett, hogy legyen, ha tekintetbe vesszük az ítélet súlyosságát és azt is, hogy a rómaiak azt végrehajtották az év legnagyobb ünnepének vigiliáján, jöllehet a közrend nem kívánta.

Egy másik bizonyosága ennek a súlyosságnak az a gyűlölet, melyet Jézus emléke kelt a zsidókban (lásd a Talmudot), ép annyira, mint ahogy bizonyítja tanának erejét, ha úgy tetszik csiraképességét, Szent Pálnak, egy fő-főfarizeusnak megtérése a Kálvária után egy évvel.

Mínhogy semmi politikai mozgalom nem alakult ki, azt kell következtetnünk, hogy Krisztus tanítása csak az eszmék, a lelkiismeret világára vonatkozott. Az időlegetől elkülönülő valami volt. Alapvető különbséget tett az anyagi és az erkölcsi világ között.

Másrésről ez a tan sohasem úgy mutatkozott, mint az ősi vallás lerombolója, hanem mint annak magyarázója és továbbfejlesztője. Krisztus mindenütt a zsinagógákban prédikált, a hivatalos szöszék magasságából.

Mindazonáltal Krisztus prédikációja mérhetetlen botrányt okoz a régi vallás intézményeinek magyarázatával hivatalosan megbízott előljárók között. Ezek nemcsak hitüket látták fenyegetve, hanem egyúttal hivatalos minőségük alapjaiban is megtámadottnak érezték magukat. Az ember érzi, hogy a farizeusok a bőrüket védik. Jézus tehát nemcsak erkölcsöt prédikál, mint Keresztelő János, hanem tant is: tant, melyet Ő az ősi vallás folytatásának és beteljesedésének mond, s amely mégis botrányosan új a Törvény őrei szemében. Jézus tehát valami szörnyű nagy dolgot kellett, hogy mondjon.

Semmi sem oly szörnyű, mint az istenkáromlás. És valóban, látjuk, hogy az, amit kifogásoltak Krisztusnál, istenkáromlás volt, vagyis olyan merénylet az Istenség ellen, mely méltóságát meggyalázó jegyet kapcsol hozzá. Mi volt ez az istenkáromlás? Erről reánk maradt Szent Pál egykorú tanúsága. Attól a perctől fogva, hogy történelmi nyoma van az első kereszténynek, az első hitelesen meg-

állapított megtéréstől kezdve, az a keresztény hitte, hogy Krisztus Isten Fia. És ha hitte, hogy Krisztus Isten Fia, azért hitte, mert Jézus maga megmondotta volt, hogy Ő az.

Ez az állítás valóban hallatlan botránynak tünt azoknak a zsidóknak a szemében, akik ebben az időben már ki sem merték ejteni „a kimondhatalan nevet.” Az emberi történelem folyamán egy vallási forradalmár sem merete magát Isten Fiának hirdetni (a zsidók által az Isten szónak tulajdonított értelem teljességében), és pedig igen egyszerű okokból: mert túlságosan szembetűnően hiányzott belőlük az az erkölcsi tökéletesség és az az anyagi hatalom, mely egy hasonló címet igazolt volna. Ilyen állítás a zsidó nép körében borzalmas, hallatlan dolognak tünt! Okvetlenül szükséges volt tehát, hogy Jézus igazolja ezt az állítását, hogy bölcseségének és egyszersmind hatalmának szembeszökő bizonyítékát adja, hogy bizonyosságot tegyen önmagáról szent életével és egyszersmind csodáival. Annál is szükségesebb volt ez, mert ugyanakkor, amikor új útra vezette tanítványait, szembeállította velük a zsidóság minden hivatalos és hagyományos tekintélyét és mégsem ígért nekik semmi anyagi előnyt, sőt ellenkezőleg az üldöztetést.

Azonban ezt az embert, aki minden teremtett lények között egyedül merete magát Isten Fiának mondani, a legalávalóbb, a legkegyetlenebb és a legmegalázóbb körülmények között, tökéletes elhagyatottságban látjuk elpusztulni. Nem nyilvánvaló-e, hogy tanítása nem maradhatott fenn szerzője ily kínos elbukása és állításai ily tökéletes meghazudtolása után? Hiszen, ellentétben a többi vallással, az Ő tanának súlypontja sokkal kevésbé rejtőzik a cáfolhatatlan tételek rendszerében, mint annak a féifüának a személyében, aki eljött, hogy elhozza azokat. Szükség volt tehát ellensúlyozó erőre. Szükség volt valamilyen bizonyítékra, hogy nem győzték le azt a férfit, aki Isten Fiának mondotta magát. Valóban nem látjuk, hogy Krisztus halálát bárminő csüggedés követte volna a tanítványok között. Nem találunk kimagyarázásokat, hajuknál fogva előhúzott okoskodásokat, szofisztikus vigasztalásokat. Nem voltak egyenetlenségek, összetűzések, szakadások, melyek egy hazugságnak kikerülhetetlen folyamánai lettek volna. Krisztus halála, ép ellenkezőleg, azonnal mint tanításának fényes és dicsőséges bizonyágtétele jelenik meg. A vidámságnak, a túláradó boldogságnak, a fékezhetetlen bizalomnak, a minden irányban kezdeményezésre készségnek új és tökéletesen egységes szelleme uralkodik az apostolok között. Mi volt ez az új esemény,

ez az ellensúlyozó erő, mely nyomon követte a Kálvária katasztrófáját? A Feltámadás volt ez, mint Szent Pál tudtunkra adja; félelmetes csoda: ezen függ az egész kereszténység.

Összefoglalásul:

1. Krisztus tanítása borzalmas harcba viszi tanítványait a régi vallás ellen — mely azt eretneknek és istenkáromlónak bélyegzi — és egyben minden pogány vallás ellen is, melyekkel szemben a kereszténység azonnal mint helyettesítő és kizáró lép fel. Egy keresztény sem várhatta, hogy jobb sorsra jusson, mint vezére.

2. Ebben a mulandó győzelem ígérete nélküli harcban földi fegyvereik nem lesznek. Az erőszakos eszközök tilosak számukra. Fegyvertelenül küldik őket hódítani. A szükségét, az önfeláldozást, az üldöztetést és a kínzást mutatják és ígérik nekik a jövőben.

3. A vallás alapítója, aki Isten Fiának mondottu magát, mindenkitől megtagadva, keresztre feszítve hal meg.

Ezek azok a körülmények, melyek között a kereszténység alakult! Nem mondja-e a józan ész, hogy a mérleg másik serpenyőjében is kellett valaminek lennie? nemcsak ígéreteknek, hanem tényeknek is. Hogyan lehetne megmagyarázni másként a bizalomnak, erőnek és tettekkésztségnek „eszelő” (Ap. csel.) kitérését? Egy csapásra, pár év alatt az apostoli munkálkodás betölti a földet. Rávenni embereket — akiket gyáváknak, lustáknak és durváknak festenek előttünk — olyan vállalkozásra, melyet paradoxonnak, istenkáromlónak, minden emberi reménytől megfosztottnak tüntetnek fel előttük — ez nem lehet mégsem könnyű dolog. Kellett, hogy valami történjék...

Akinek füle van a hallásra, hallja meg!

Zigány Miklós fordítása.